

HET ARBEIDSVELD VAN DE PUBLIC-ACCOUNTANT

door G. W. F. Lotgering

I. Inleiding

In de laatste tijd is dit onderwerp weer op de voorgrond gekomen. Kort geleden werd hierover een artikel gepubliceerd van Prof. Keuzenkamp¹⁾, waarin een arbeidsveld wordt afgebakend, dat kleiner is dan hetgeen we in de praktijk waarnemen. Opdat niet door zwijgen van andersdenkenden in dit tijdschrift naar buiten de indruk gewekt worde, dat de opvatting van deze schrijver een algemeen aanvaarde is en wij in de praktijk ten onrechte allerlei dingen doen, die schadelijk zijn voor onze functie en dus voor de maatschappij, wil ik onderstaand een poging wagen een ander geluid te laten horen.²⁾

Ik ga daarbij uit van het verschijnsel, dat er deskundigen zijn, ga vervolgens na wat hun functie in het algemeen is, om tenslotte uit die algemene functie de accountantsfunctie af te leiden.

Immers, eerst wanneer wij een definitie van de accountantsfunctie hebben, zijn wij in staat te bepalen welke werkzaamheden wèl en niet tot die functie behoren.

II. Deskundigen in het algemeen

Reeds in de oudheid kende men lieden, die door studie op bepaalde gebieden een hogere graad van ontwikkeling bereikten dan anderen. Zij lieten hun medemensen van die meerdere kennis profiteren door hen met raad en daad bij te staan. Of met andere woorden gezegd: door voorlichting en bijstand te verlenen.

(1) Door de uitbreiding van het terrein der wetenschap is het voor één mens ondoenlijk geworden om „all-round” deskundige te zijn en is op het gebied der voorlichting en bijstand arbeidsverdeling opgetreden. Van oudsher kennen wij al een aantal groepen deskundigen, b.v. theologen, artsen, juristen en bouwkundigen. Met het toenemen van het terrein der wetenschap en de ingewikkeldheid van de maatschappelijke verhoudingen ontstond behoefte aan verdere arbeidsverdeling en kwamen er nieuwe groepen bij. Maar alle hebben zij gemeen, dat hun maatschappelijke functie in het algemeen is het geven van voorlichting en bijstand aan anderen op het terrein van hun deskundigheid.

(2) In het maatschappelijk verkeer is naast de behoefte aan voorlichting in de vorm van advies ook behoefte ontstaan aan voorlichting in de vorm van een deskundigen-verklaring met de bedoeling het bewijs te leveren van bepaalde feiten, welke constatering ligt op het terrein van zulk een deskundige. Zo vraagt men de arts om een verklaring van lichamelijke geschiktheid voor b.v. het besturen van motorvoertuigen, de ingenieur om een bewijs van technische geschiktheid b.v. van een electriciteitsaanleg ten behoeve van de brandassurantie, de notaris om een bewijs van juridische geschiktheid b.v. tot het uitoefenen van de rechten van erfgenaam (certificaat van erfrecht) en de accountant een bewijs

¹⁾ T. Keuzenkamp. Een en ander over het arbeidsveld van de public-accountant (M.A.B. Juni 1949).

²⁾ Deze bijdrage werd ingezonden voor de publicatie „De grenzen van het arbeidsveld van de public-accountant” van de heer R. W. Starreveld welke in het Januari-nummer verscheen. (Red.).

van (bedrijfs-)economische geschiktheid b.v. van een jaarrekening tot het verkrijgen van een beeld van het gevoerde beheer over een onderneming. Deze vorm van voorlichting zal aan de ene deskundige veelvuldiger gevraagd worden dan aan de andere, doch bezien uit het oogpunt van de maatschappelijke functie is deze vorm gelijkwaardig aan de voorlichting in de vorm van een advies of aan de bijstand.

De maatschappelijke functie van het geven van voorlichting (hetzij als advies of als verklaring) en bijstand hebben alle groepen deskundigen dus gemeen. Zij verschillen slechts in het object van hun deskundigheid.

III. *De public-accountant*

Als object van de accountant zie ik, mede in verband met zijn opleiding, de administratieve verantwoording van huishoudingen en de daarmee samenhangende vraagstukken in het bijzonder op (bedrijfs-)economisch gebied.

Aansluitende op de Sub II ad (1) gestelde maatschappelijke functie van de deskundige in het algemeen, is de maatschappelijke functie van de accountant in het algemeen dus:

Het geven van voorlichting en bijstand op het gebied der administratieve verantwoording van huishoudingen en de daarmee samenhangende vraagstukken, in het bijzonder op (bedrijfs-)economisch gebied.

Voor de ambtenaar- of beambte-accountant kan deze functie in bepaalde richtingen beperkt worden krachtens instructie van zijn werkgever. Voor de public-accountant geldt dit niet. Diens maatschappelijke functie omvat dus op dit gehele gebied zowel:

- a. het geven van verklaringen omtrent de juistheid van overgelegde verantwoordingen (controles);
 - b. het geven van adviezen;
 - c. het verlenen van bijstand.
- } voorlichting

Deze werkzaamheden zijn verschillende facetten van de functie en vanuit de functie gezien volkomen gelijkwaardig (Zie II ad 2). Ik acht het dan ook onjuist te spreken van een primaire functie voor de werkzaamheden ad a en wel:

- 1e. omdat dit geen afzonderlijke functie is voor de public-accountant, doch slechts een deel van zijn maatschappelijke functie;
- 2e. omdat dit ten onrechte de indruk wekt dat uit functie-oogpunt deze werkzaamheden verheven zijn boven de andere.

Doch als de werkzaamheden ad a niet primair zijn, dan is er ook geen reden om deze hun stempel te laten drukken op de andere tot de functie behorende werkzaamheden. M.a.w. als wij b.v. bedrijfseconomische adviezen geven, dan is het niet nodig, dat het daaraan ten grondslag liggende cijfermateriaal ook door ons is gecontroleerd. Wel is natuurlijk nodig, dat het advies zuiver geformuleerd is en dus de gelding beperkt wordt tot het geval, dat de cijfers juist zouden zijn, b.v. als volgt:

„Het aan dit advies ten grondslag liggende cijfermateriaal t.w., hebben wij niet gecontroleerd. Indien echter dit cijfermateriaal juist is, dan luidt ons advies"

Velen zullen wellicht geneigd zijn mij tegen te werpen:

„Wat heeft men nu aan zulk een advies? Zolang men niet weet of het cijfermateriaal juist is, weet men nog niets”.

Dat is volkomen waar, maar dit genre adviezen zal juist gevraagd worden door mensen, die weten of ten volle vertrouwen, dat de cijfers juist zijn (b.v. omdat deze cijfers hun eigen onderneming betreffen).

De aangebrachte beperking levert voor hen dus geen hinderpaal op, terwijl zij het advies voor derden in materiële zin inderdaad waardeloos maakt. Door juiste formulering van het oordeel is dus verwarring met het accountantscertificaat³⁾ uitgesloten, tenzij men als maatstaf voor de mogelijkheid van verwarring geen normale redelijke, doch een achterlijke of querulante leek zou nemen.

Een andere kwestie is de uitgebreidheid van het terrein. Boven beschreef ik dit reeds als de administratieve verantwoording van huishoudingen en de daarmee samenhangende vraagstukken in het bijzonder op (bedrijfs-)economisch gebied. Hieronder reken ik o.a. kennis van diverse belastingwetten, daar deze in de bestaansmogelijkheden en het handelen van de huishoudingen dusdanig diep ingrijpen, dat kennis hiervan — ook bij het uitsluitend verrichten van controles — onontbeerlijk zou zijn. Vanzelfsprekend houdt dit niet in, dat de accountant genoodzaakt is zich allerlei fiscaal-juridische details eigen te maken, mits hij maar de hoofdlijnen blijft onderkennen en weet waar hij details kan naslaan of navragen. Hetzelfde geldt voor andere overheidsmaatregelen op economisch gebied (b.v. prijsbeheersing, deviezenvoorschriften, e.d.).

Door een en ander wordt het terrein erg groot en rijst de vraag of dit allemaal wel door een gemiddelde accountant zal kunnen worden omspannen. Gelukkig mogen wij hopen, dat de overheid zich geleidelijk aan weer wat zal gaan beperken en de wetgeving vereenvoudigen. Overigens blijft de eis dat, als de public-accountant zijn boven gedefinieerde functie wil blijven behouden, hij de *grondslagen* van het gehele gebied zal moeten blijven beheersen. Gaan bepaalde deelgebieden echter een te grote *detailkennis* vragen, dan kan daarnaast specialisatie ontstaan, zoals we dit bijvoorbeeld bij de medici vinden. Evenals de huisarts zal de public-accountant degene zijn, die in eerste instantie moet uitmaken of hij deskundig genoeg is om zelf een geval nog op verantwoorde wijze te behandelen of dat consult van een specialist nodig is. Dit eist een wijze zelfbeperking en zelfkennis. Wie deze mist, zal echter alleen het persoonlijke vertrouwen in hemzelf schaden en niet het vertrouwen in de collectiviteit van accountants, behorende tot een vooraanstaande vereniging, omdat de aard van dit laatste vertrouwen onpersoonlijk is, (n.l. gebaseerd op de toelatingseisen en de tuchtrechtspraak).

IV. *Samenvatting*

Het voorgaande resumerende kom ik dus tot de volgende conclusies:

1. De maatschappelijke functie van een deskundige is in het algemeen het geven van voorlichting en bijstand aan zijn medemensen.
2. De maatschappelijke functie van de public-accountant is het geven van voorlichting en bijstand op het gebied der administratieve verantwoording van huishoudingen en de daarmee samenhangende vraagstukken in het bijzonder op (bedrijfs-)economisch gebied.

³⁾ Ik schrijf hier „certificaat” en niet „verklaring” om begripsverwarring te vermijden i.v.m. art. 1 van het Reglement van Arbeid van het N.I.v.A., dat elk oordeel van de accountant tot accountantsverklaring stempelt, terwijl ik hier op het oog heb de verklaringen, welke betekening hebben op de juistheid van bepaalde cijferopstellingen.

3. De tot die functie behorende werkzaamheden zijn gelijkwaardig. De controlewerkzaamheden zijn niet primair ten opzichte van de andere. Die andere werkzaamheden behoeven zich derhalve niet te richten naar de controlewerkzaamheden.
 4. Het arbeidsveld van de public-accountant is dientengevolge ruim en kan geacht worden te omvatten o.m.:
 - a. de controle van de administraties;
 - b. het inrichten van administraties;
 - c. het geven van bedrijfseconomische adviezen op grond van al of niet gecontroleerde cijfers;
 - d. het geven van advies en bijstand in belastingzaken op grond van al of niet gecontroleerde cijfers, voor zover betrekking hebbende op huishoudingen;
 - e. het verlenen van bijstand bij de boekhouding;met deze beperking, dat de accountant:
 - 1e. binnen de grenzen van zijn kennis moet blijven;
 - 2e. geen werkzaamheden moet verrichten, die economisch niet verantwoord zijn. (B.v. boekhouden zonder verband met een andere opdracht, omdat hiervoor economischer een lager gekwalificeerde kracht genomen kan worden);en onverminderd de eis, dat hij zijn bij of op grond van deze werkzaamheden uitgesproken oordelen duidelijk en ondubbelzinnig formuleert.
 5. De grenzen van zijn kennis zullen bij de ene accountant anders kunnen liggen dan bij de andere. Iedere accountant moet deze daarom zelf bepalen. Degene, die deze grenzen overschrijdt, zal daarmee zichzelf schaden en niet de collectiviteit van accountants, behorende tot een vooraanstaande vereniging.
-